

Sammenhængen mellem afstand og unges valg og gennemførelse af ungdomsuddannelser

1. Baggrund

I de seneste år er statslige arbejdspladser blevet flyttet fra hovedstadsområdet til provinsen ad flere omgange ud fra et politisk ønske om at sikre en bredere geografisk dækning, hvad angår offentlige arbejdspladser. Uddannelsesinstitutioner har ikke været omfattet direkte, men den nye regering vil bl.a. se på, om uddannelsesinstitutioner, særligt institutioner med velfærdsuddannelser, skal være geografisk mere spredt fremadrettet.

På ungdomsuddannelsesområdet er der et særligt fokus på de faldende ungdomsårgange frem mod 2030, hvor der vil være ca. 25.000 færre unge mellem 16 og 19 år (Danske Regioner 2017). De faldende årgange er særligt koncentreret i Vestjylland, Nordjylland og Sønderjylland samt Sydsjælland og Falster, altså områder relativt langt fra de største danske byer.

Med ungdomsårgange, der er mere end 20 pct. mindre, vil der opstå et pres på uddannelsesinstitutionerne i disse områder i forhold til optaget af elever og institutionernes tilhørende økonomi. En række uddannelsesinstitutioner kan derfor blive så pressede af de mindre årgange, at det fører til lukninger. I yderligtliggende områder, hvor presset med faldende ungdomsårgange altså er størst, vil dette alt andet lige føre til, at en række unge vil få længere til deres uddannelsesmuligheder.

En bekymring kan derfor være, at længere afstande til relevante ungdomsuddannelser kan påvirke de unges uddannelsesvalg og deres efterfølgende muligheder for at fuldføre uddannelsen. Særligt fordi unge i yderligtliggende områder i forvejen har længere til deres ungdomsuddannelse pga. et begrænset lokalt uddannelsesudbud (Topsø Larsen 2017). Udbuddet af erhvervsuddannelser er således faldet i landkommuner, hvilket bidrager til, at unge, der vælger en erhvervsuddannelse, har gennemsnitligt længere til deres uddannelse end de unge, der vælger gymnasiet (Baes-Jørgensen 2015; Toft 2016). Unge i yderligtliggende områder bruger derfor relativt lang tid på transport, hvilket øger de samlede omkostninger ved at tage en uddannelse i form af mindre forberedelsestid og fritid (Beck og Ebbensgaard 2009).

Isoleret set vil længere afstande og deraf følgende længere rejsetid derfor alt andet lige påvirke de

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Udarbejdet af:

Kristian Thor Jakobsen, cheføkonom
Signe Rix Andersen, projektassistent

studerende negativt, men spørgsmålet er, hvor meget afstand til uddannelsesinstitutioner betyder i det samlede billede, når det kommer til unges uddannelsesvalg og gennemførelse.

I forhold til søgemønstre betyder længere rejsetid en mindre sandsynlighed for at søge en given ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse (Region Hovedstaden 2013). Der er også geografisk ulighed med hensyn til, hvor mange der tager en videregående uddannelse blandt de unge, der fuldfører en gymnasial uddannelse, hvor unge fra mere yderligtliggende områder har en mindre sandsynlighed (Høst og Sørensen 2015). Forskelle i afstande er dog ikke den primære årsag til, at unge uddanner sig mindre i nogle områder, men derimod mere de geografiske forskelle i forældrenes uddannelsesniveau.

Og længere afstande hænger også sammen med en mindre sandsynlighed for gennemførelse af både erhvervsuddannelser og videregående uddannelser (Christensen 2015; Wallner og Nissen 2019). I kommuner, hvor relativt få unge gennemfører en erhvervsuddannelse, havde unge i snit 19,5 km til deres uddannelse, mens unge i kommuner med høj gennemførelse i snit kun havde 15,4 km.

Dette notat dykker yderligere ned i sammenhængene mellem unges valg og gennemførelse af første ungdomsuddannelse efter grundskolen. I første del bliver der set nærmere på, hvordan afstanden til unges valgte ungdomsuddannelser har udviklet sig over tid, og hvordan det spiller sammen med fx kommunetyper og forældrebaggrund. Derudover bliver der også set på, hvilke faktorer der spiller ind i forhold til, om unge vælger at tage deres ungdomsuddannelse på den institution, der ligger tættest på.

I anden del af notatet bliver der set nærmere på sammenhængen mellem afstand til ungdomsuddannelser og gennemførelse af den første ungdomsuddannelse påbegyndt efter grundskolen. Denne del tager også højde for andre faktorer, der kan påvirke sandsynligheden for at fuldføre en uddannelse, som fx forældrebaggrund og karaktersnit fra grundskolen.

Hovedresultater:

- Unge, der starter på en EUD, har som udgangspunkt længere til deres uddannelse end unge på henholdsvis HHX og STX. Der er typisk mellem 13-15 km mellem en EUD-studerendes grundskole og EUD-uddannelsesinstitutionen, mens unge på STX har en afstand på 5-6 km.
- Unge bosiddende i bykommuner har som oftest den korteste afstand mellem deres grundskoles placering og deres ungdomsuddannelse med en medianafstand på ca. 5 km for unge, der tager STX. Den tilsvarende afstand for unge fra yderkommuner er på knap 10 km. I alle kommunetyper har unge, der læser EUD, typisk længere til deres uddannelsesinstitution.
- For de unge, der bor tættest på en EUD-institution, vælger omkring hver tredje en EUD, mens 45 pct. vælger en STX. 63 pct. af de unge, der bor tættest på en STX-institution, har også en STX som deres første ungdomsuddannelse, mens kun 15 pct. vælger en EUD.
- Men unge vælger langt fra altid den uddannelsesinstitution, der ligger nærmest deres grundskole. De unge, der starter på en erhvervsuddannelse, vælger den nærmeste institution i 71 % af tilfældene, hvorimod det gælder 60 % af dem, der vælger STX.
- De unge vælger fx i mindre grad den nærmeste institution, hvis andelen af unge med ufaglærte forældre er relativt stor på uddannelsesinstitutionen. Dette gælder både for unge, der starter på

EUD, og unge, der starter på STX. For EUD's vedkommende falder sandsynligheden for, at en ung vælger den nærmeste uddannelsesinstitution med 4,6 procentpoint, hvis andelen af unge med ufaglærte forældre på den nærmeste uddannelsesinstitution er 10 procentpoint højere.

- Andelen af unge, der fuldfører STX, er stort set konstant uanset afstanden til uddannelsesinstitutionen for de unge dog med en svagt faldende tendens for de unge med allerlængst til deres uddannelse. For unge på EUD stiger andelen faktisk i takt med afstanden. Fx fuldførte 31 pct. af de unge med under 3 km mellem deres EUD og deres grundskole, mens det samme var gældende for 37 pct. af de unge med mere end 20 km til deres ungdomsuddannelse.
- Når afstanden mellem grundskole og de nærmeste uddannelsesmuligheder bliver anvendt som udgangspunkt er det svært at finde nogen tegn på, at længere afstande alene gør, at færre unge fuldfører en given ungdomsuddannelse. Sammenhængen mellem afstanden til de nærmeste uddannelsesinstitutioner og andelen af unge, der fuldfører deres første ungdomsuddannelse, er altså insignifikant, når der bliver taget højde for øvrige baggrundskarakteristika. Derved tyder det på, at det i højere grad er andre faktorer så som familiebaggrund, der påvirker sandsynligheden for at gennemføre den første påbegyndte ungdomsuddannelse.

2. Datagrundlag og metode

Population

Analysen er udarbejdet på baggrund af oplysninger fra det komprimerede elevregister (KOTRE) ved Danmarks Statistik, der indeholder information om alle påbegyndte og afsluttede uddannelser. Populationen, som denne analyse er baseret på, udgør knap 485.000 personer. Den indeholder unge, der har afsluttet grundskolen i perioden 2008-16, herunder også 10. og 11. klassetrin, og derefter er startet på en ungdomsuddannelse, inden de er fyldt 19 år.¹

Derudover er andre registre fra Danmarks Statistik koblet på for at få informationer om de unges alder og køn, forældres indkomst og højest fuldførte uddannelse og afgangskarakterer i 9. klasse.²

Afstande

Afstanden til en given uddannelsesinstitution for en studerende er omdrejningspunktet for denne analyse. Afstanden er i dette notat defineret som afstanden mellem en persons grundskole og uddannelsesinstitutioner, der udbyder ungdomsuddannelser. Denne tilgang er valgt, da personers faktiske adresse ikke er oplyst i data ud fra et fortrolighedsprincip. Det er dermed ikke muligt at identificere afstanden mellem bopæl og uddannelsesinstitution. Til gengæld er alle uddannelsesinstitutioners lokationer kendt, og det er dermed muligt at måle afstandene mellem uddannelsesinstitutionerne. Afstande

---

¹ Personer, der ikke findes i personregistret, og personer, hvor afstand mellem grundskole og ungdomsuddannelse ikke er målt op, er fjernet fra populationen. Desuden er der set bort fra unge, der kun har taget grundskolens afsluttende prøver på en efterskole, givet at unge som oftest vælger en efterskole uden for deres umiddelbare lokalområde. Alle resultater i forhold til afstandes betydning for unges valg og gennemførelse af deres første ungdomsuddannelser gælder også, hvis unge fra efterskoler bliver inkluderet. For de unge, der fx tager 9. kl. på en kommunal grundskole, men har taget 10. kl. på en efterskole, er det afstanden mellem grundskolen i 9.kl. og ungdomsuddannelsesinstitutioner, der bliver anvendt.

² Befolkningsregistret, BEF, Indkomstregistret, IND, Uddannelser, UDDA og Grundskolekarakterer, UDFK.

mellem uddannelsesinstitutionerne er fundet via Google Maps, hvor den korteste afstand i meter er valgt.

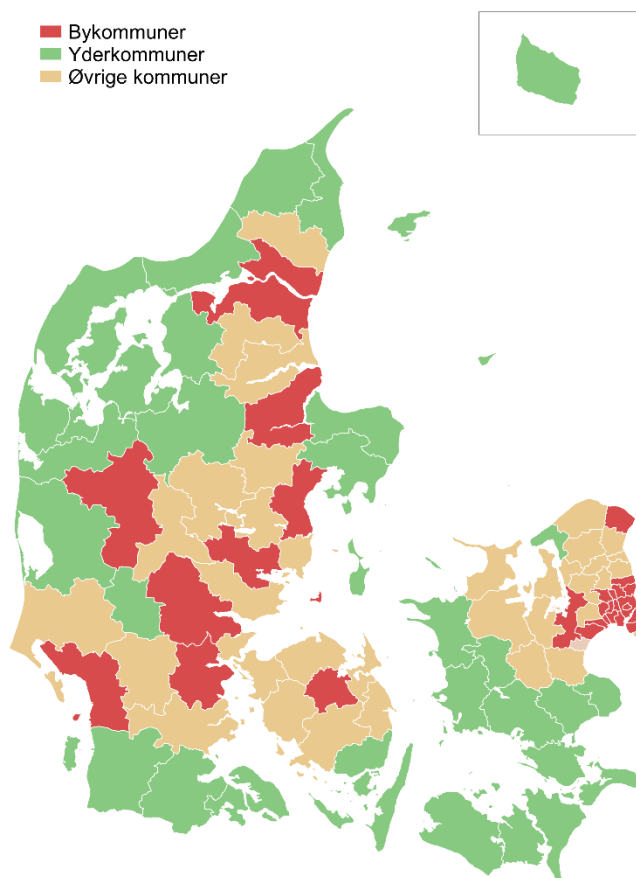
Dette valg betyder konkret, at alle personer, der er fra samme grundskole, og har valgt samme ungdomsuddannelse, vil indgå i analysen med samme afstand til deres nye uddannelse. Dermed er det ikke muligt at tage højde for, at disse unge er vant til at rejse kortere eller længere i deres grundskoleforløb, hvor fx en måske har haft 5 km til grundskolen, mens en anden kun har haft 1 km. Derfor vil den anvendte metode også mere pege mod, hvad det betyder for unge, at uddannelsesinstitutioner ligger relativt tæt på eller langt fra hinanden.

Afstanden mellem en given grundskole og en given uddannelsesinstitution indgår også kun, hvis mindst en ung fra en given grundskole har valgt at starte på netop denne uddannelsesinstitution efterfølgende. Dermed vil en uddannelsesinstitution i Nordjylland højst sandsynligt ikke blive betragtet som en reel mulighed for en ung boende i Hovedstaden ved overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse.

Geografisk enhed

I notatet indeles kommunerne i tre kommunetyper efter De Økonomiske Råds inddeling: bykommuner, yderkommuner og øvrige kommuner, jf. figur 1.

Figur 1: Kommunetyper

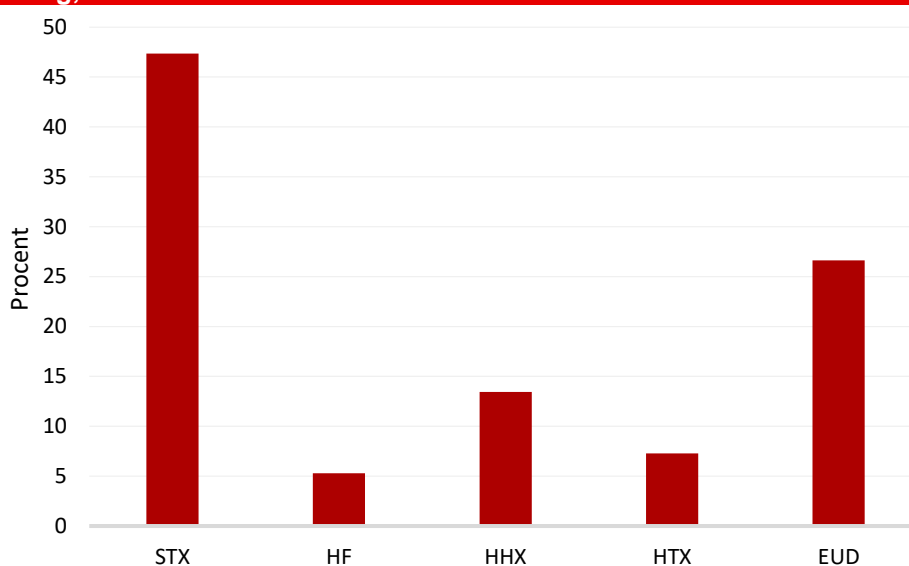

Kilde: De Økonomiske Råds inddeling i kommunetype, Dansk Økonomi, forår 2015, side 238.

3. Afstand til ungdomsuddannelse

Knap halvdelen af de unge under 19 år startede i perioden 2008-16 på den almene gymnasieuddannelse (STX) som deres første ungdomsuddannelse efter grundskolens afslutning, jf. figur 2. Andelen af unge, der starter på en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse (EUD) som deres første ungdomsuddannelse, er i denne periode faldet fra 32 pct. til 21 pct. i samme periode. Samtidig er andelen, der vælger en STX, steget fra 43 pct. til 50 pct.

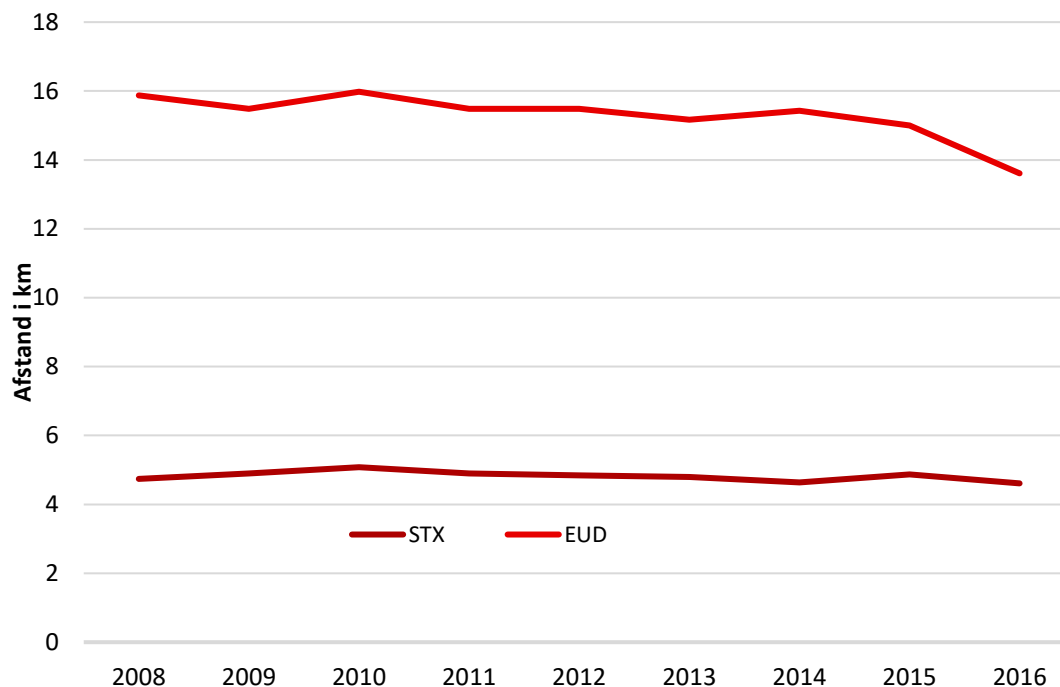
Figur 2: Fordeling af unge under 19 år på deres første ungdomsuddannelse efter grundskolens afslutning, 2008-16

Kilde: egne beregninger på baggrund af registreringsdata fra Danmarks Statistik.

Afstanden til de unges første ungdomsuddannelse har været nogenlunde konstant for unge på både STX og EUD, dog med et fald i det seneste år for unge på EUD, jf. figur 3. De unge, der starter på en EUD, har som udgangspunkt længere til deres uddannelse end unge på henholdsvis HHX og STX. Der er typisk 13-15 km mellem en EUD-studerendes grundskole og EUD-uddannelsesinstitutionen, mens unge på STX typisk har en afstand på ca. 5 km.

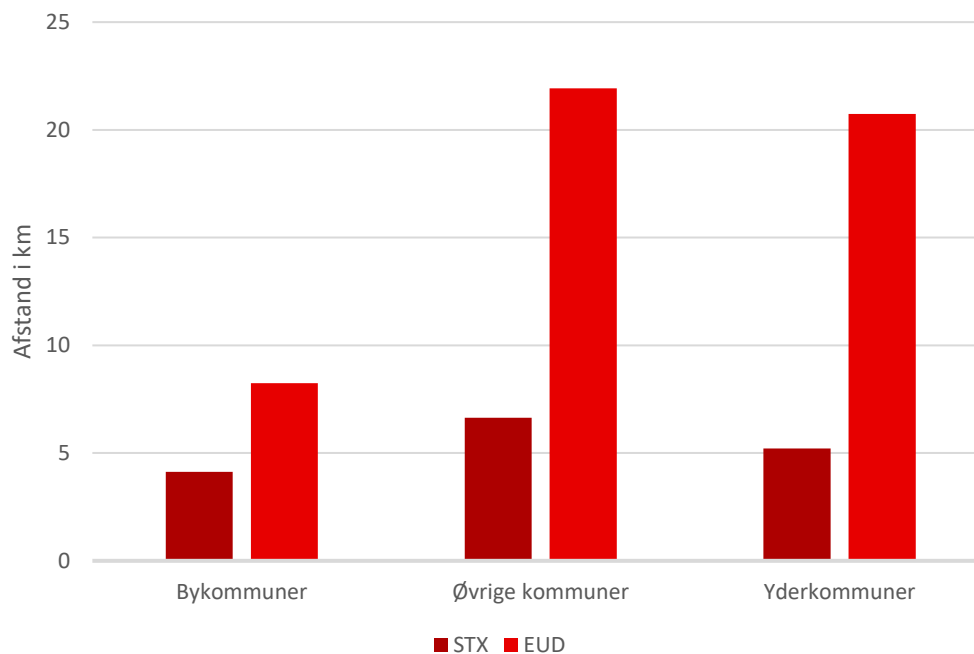
Figur 3: Afstand i km fra grundskole til første påbegyndte ungdomsuddannelse (median), 2008-16

Kilde: egne beregninger på baggrund af registrerede data fra Danmarks Statistik.

Ikke overraskende har unge bosiddende i bykommuner som oftest den korteste afstand mellem grundskoles placering og deres første ungdomsuddannelse, jf. figur 4. I bykommuner er medianafstanden mellem grundskole og ungdomsuddannelse ca. 5 km for unge, mens den tilsvarende afstand for unge fra yderkommuner er på knap 10 km. Den overordnede tendens til, at unge har længere til EUD end til fx STX, gør sig også gældende inden for alle tre kommunetyper, men er særligt udtalt uden for bykommunerne.

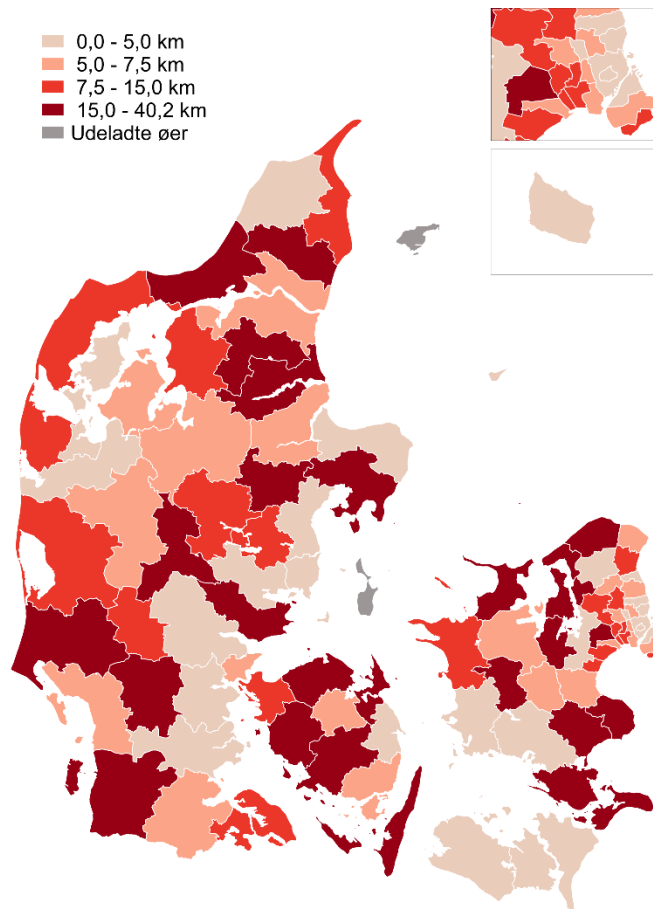
Figur 4: Afstand i km fra grundskole til første ungdomsuddannelse efter kommunetype (median), 2008-16

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Unge i og omkring hovedstadsområdet samt unge fra Aarhus og trekantområdet har også kortest til deres ungdomsuddannelse, mens unge fra sydfynske kommuner, Lolland-Falster og vestjyske kommuner typisk har længst, jf. figur 5. Forskellene i afstande til ungdomsuddannelser på tværs af kommunerne bekræfter billedet fra før i forhold til, at unge fra bykommuner typisk har kortest til deres ungdomsuddannelse.

Figur 5: Afstand til første ungdomsuddannelse 2014-16 (median)

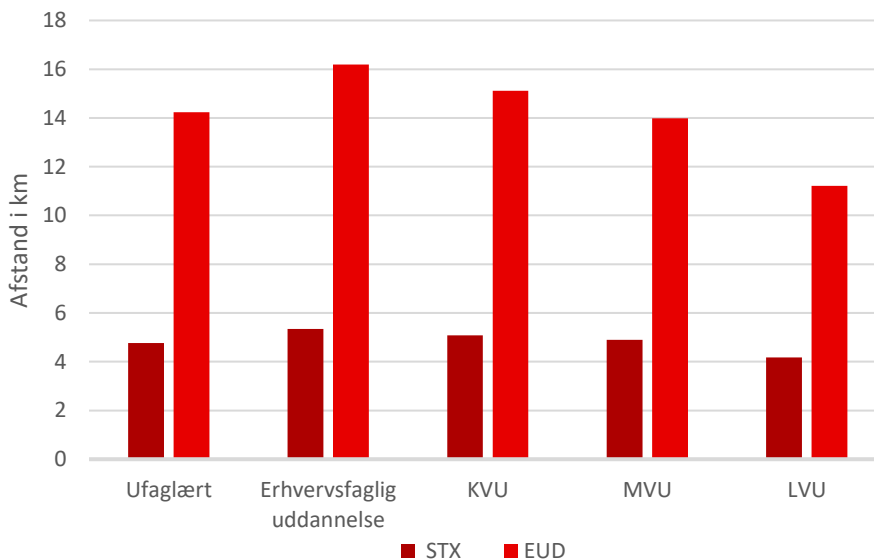
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik. Afstande beregnet vha. Google Maps. Farvekategorisering i kvartiler. Samsø og Læsø er udeladt pga. få observationer og særlige forhold i forhold til afstand.

Men også andre faktorer end geografi spiller ind i forhold til unges uddannelsesvalg og afstand. Unge, hvor mindst en forælder har en lang videregående uddannelse (LVU), har kortest afstand mellem grundskole og ungdomsuddannelse, jf. figur 6. Fx har unge på EUD og med ufaglærte forældre typisk ca. 14 km mellem grundskolen og den efterfølgende uddannelsesinstitution, mens unge, hvor en eller begge forældre har en LVU har knap ca. 11 km.

Tendensen på tværs af de ungdomsuddannelser er, at jo højere uddannelse forældrene har, jo kortere har de unge typisk til deres ungdomsuddannelse. Den kortere afstand for unge med højtuddannede forældre er drevet af, at mange af disse unge bor relativt tæt på de større byer og derved alt andet lige har kortere til deres mulige uddannelser.

Figur 6: Afstand i km fra grundskole til første ungdomsuddannelse efter forældres uddannelsesniveau, 2008-16 (median)

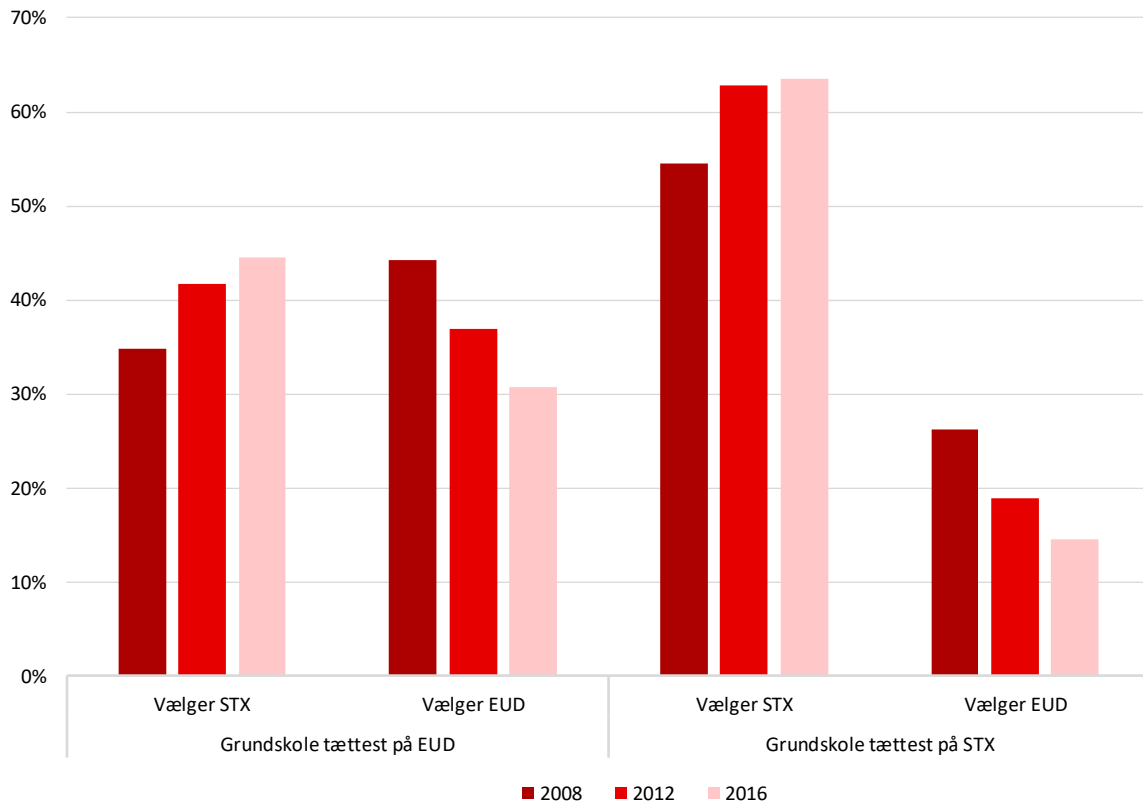
Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik. Kategoriseret efter den højest fuldførte uddannelse afsluttet af forældrene.

Samtidig adskiller unges valg af ungdomsuddannelse sig også, alt efter hvilken ungdomsuddannelse der er tættest på dem, jf. figur 7. For de unge, der bor tættest på en EUD-institution, vælger omkring hver tredje en EUD, mens 45 pct. vælger en STX. For de unge, der bor tættest på en STX-institution, vælger 63 pct. en STX som deres første ungdomsuddannelse, mens kun 15 pct. vælger en EUD.

For begge grupper af unge er andelen, der vælger EUD som deres første ungdomsuddannelse, faldet med 10 procentpoint i løbet af de sidste ti år. Det betyder, at forskellen i denne andel på tværs af de to grupper også har været konstant med 16-18 procentpoint. Unge, der har en EUD som nærmeste ungdomsuddannelse, har samlet set omkring 6 procentpoint større sandsynlighed for at vælge en EUD end andre unge, når der er korrigeret for øvrige forskelle i personkarakteristik.³

³ Der er taget højde for forskelle i bl.a. forældrebaggrund, kommunetype, køn mv.

Figur 7: Andel, der vælger enten EUD eller STX som første ungdomsuddannelse, alt efter om der er kortest afstand fra grundskole til EUD eller STX, 2008-16

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Men unge vælger langt fra altid den uddannelsesinstitution, der ligger nærmest deres grundskole. De unge, der starter på en EUD, vælger den nærmeste institution i 71 % af tilfældene, hvorimod det gælder 60 % af dem, der vælger STX. Denne forskel skal ses i sammenhæng med, at der er flere gymnasier, hvilket giver de unge større mulighed for ikke nødvendigvis at vælge det nærmeste.

Samtidig kan valget af uddannelsesinstitution bl.a. hænge sammen med de socioøkonomiske karakteristika på institutionen. Samspelet mellem disse faktorer kan blive illustreret ved at opstille en regressionsmodel, hvor unge bliver opdelt efter, om de valgte den nærmeste uddannelsesinstitution givet deres valg af ungdomsuddannelse. De unge er derfor opdelt efter, om de vælger en EUD eller en STX som deres første ungdomsuddannelse.⁴

For EUD's vedkommende er den nærmeste uddannelsesinstitution defineret som det nærmeste sted, der udbyder den pågældende retning af EUD, mens det er den nærmeste STX-institution, der bliver brugt af unge på den almene gymnasiale uddannelse.

⁴ Der er også blevet set på, om der er sammenhæng mellem afstande til de nærmeste uddannelsesinstitutioner og sandsynligheden for at gå i gang med en ungdomsuddannelse, inden man fylder 19 år. Her er der ikke tendens til, at afstand spiller ind.

De unge vælger i mindre grad den nærmeste institution, hvis andelen af ufaglærte forældre er større på den nærmeste uddannelsesinstitution, jf. tabel 1. Dette gælder for unge på både EUD og STX. For EUD's vedkommende falder sandsynligheden for, at en ung vælger den nærmeste uddannelsesinstitution med 4,6 procentpoint, hvis andelen af unge med ufaglærte forældre på den nærmeste uddannelsesinstitution er steget med 10 procentpoint.

Sammenhængen mellem unges forældres baggrund og sandsynligheden for at vælge den nærmeste uddannelsesinstitution er dog stærkere blandt unge, der starter på STX. Dette kan afspejle, at det i højere grad er muligt for de unge, der starter på STX, at fravælge en institution på baggrund af socio-økonomiske karakteristika, fordi der er flere institutioner at vælge imellem. De erhvervsfaglige uddannelsesinstitutioner har derimod ikke alle samme udbud af uddannelser, hvilket begrænser de unges valgmuligheder i lokalområdet. Det større antal valgmuligheder i forhold til uddannelsesinstitutioner på STX-området bliver også afspejlet i, at unge i byområder alt andet lige har omkring 22 procentpoints mindre sandsynlighed for at vælge deres nærmeste uddannelsesinstitution.

På EUD-området er der også inkluderet, hvor mange uddannelsesinstitutioner der udbyder den pågældende uddannelse, som den unge er startet på. Her viser det sig ikke overraskende, at hvis udbuddet af uddannelsesinstitutioner er større, falder sandsynligheden for, at unge vælger den nærmest mulige uddannelsesinstitution, også.

Tabel 1: Sammenhæng mellem socioøkonomiske faktorer og sandsynlighed for at vælge den nærmeste ungdomsuddannelsesinstitution, 2008-16

	EUD	STX
Andel ufaglærte forældre på nærmeste uddannelsesinstitution	-0,456**	-1,888**
Gennemsnitlig indkomst for forældre på nærmeste uddannelsesinstitution	-0,000**	-0,001**
Antal institutioner, der udbyder valgte uddannelse	-0,002**	
Piger (i forhold til drenge)	0,022**	-0,046**
Beskæftigelse blandt forældre i forhold til at have 2 forældre uden for beskæftigelse:		
- en forælder i beskæftigelse	-0,003	-0,014**
- begge forældre i beskæftigelse	-0,005	-0,007
Højeste uddannelsesniveau hos forældre i forhold til at have ufaglærte forældre:		
- EUD	0,004	0,007
- KVU	-0,005	0,002
- MVU	0,001	-0,004
- LVU	0,009	-0,029**
Kommunetype i forhold til at bo i øvrige kommuner:		
Yderkommuner	0,080**	0,020**
Bykommuner	-0,005	-0,224**
<i>Antal observationer</i>	100.569	213.588

Anm.: OLS regression. * = signifikans på 5-pct.-niveau. ** = signifikans på 1-pct-niveau. Der er desuden kontrolleret for bl.a. karaktersnit fra grundskolen, afstand til nærmeste uddannelsesinstitutioner, forældres ægteskabelige status, forældres indkomstniveau og forskelle mellem de enkelte år.

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

4. Sammenhæng mellem gennemførelse af og afstand til ungdomsuddannelser

Overordnet set fuldfører langt flere unge, der starter på STX som deres første ungdomsuddannelse, senere hen uddannelsen sammenlignet med unge, der starter på EUD efter grundskolen. 86 pct. af de unge på højst 18 år, der startede på STX som deres første ungdomsuddannelse i 2008-11, fuldførte også uddannelsen. Den tilsvarende andel for EUD var på 34 pct.⁵

En fuldført ungdomsuddannelse er i dette tilfælde defineret ved, at uddannelsesforløbet er fuldført uden skift til andre uddannelser. Unge, der starter på STX som deres første ungdomsuddannelse, har altså fuldført, hvis de gennemfører 1., 2. og 3. g efter hinanden og uden skift til anden uddannelse indimellem.

Unge, der starter på EUD, regnes for at fuldføre, hvis de afslutter et grundforløb og derefter afslutter et hovedforløb uden at starte på fx et nyt grundforløb. Unge, der starter på et erhvervsfagligt hovedforløb som deres første ungdomsuddannelse efter grundskolen, regnes også for at fuldføre, hvis uddannelsen bliver afsluttet. Eksempler på frafald inkluderer: unge, der falder fra deres første grundforløb, unge, der tager flere grundforløb, og unge, der afslutter et grundforløb, men ikke fuldfører det efterfølgende hovedforløb.

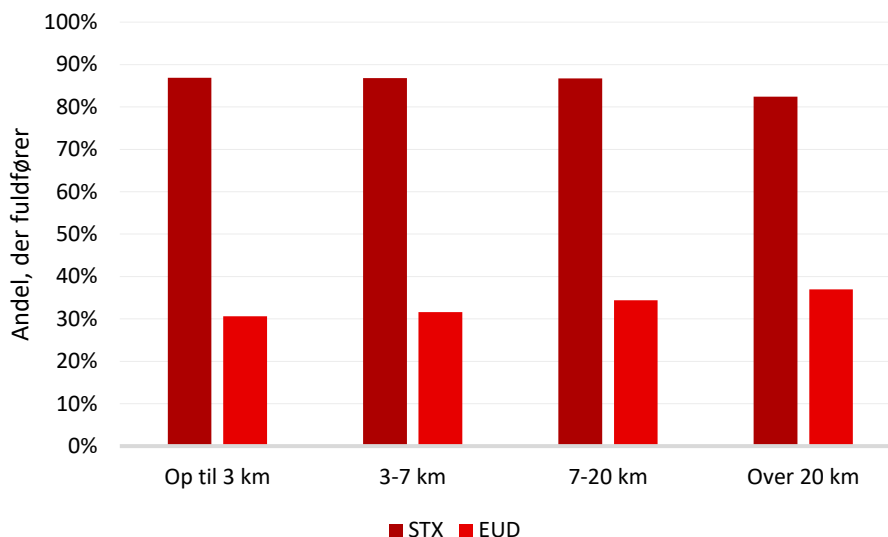
Andelen, der fuldfører STX, ligger stort set konstant på godt 85 pct. uanset afstanden mellem de unges grundskole og deres ungdomsuddannelsesinstitution, jf. figur 8. Dog er andelen en anelse lavere for unge med længst mellem grundskole og ungdomsuddannelsesinstitution. Andelen af unge på EUD, der fuldfører, er til gengæld større blandt unge med relativt langt til deres erhvervsuddannelse. Fx fuldførte 31 pct. af de unge med under 3 km mellem deres EUD og deres grundskole, mens det samme var gældende for 37 pct. af de unge med mere end 20 km til deres ungdomsuddannelse.

---

⁵ Denne andel af unge, der fuldfører EUD, er en del lavere end fx opgjort af Danmarks Statistik (2018), da der her bl.a. er betinget på, at de unge skal være under 18 år, at de ikke har afsluttet grundskolen på en efterskole alene, og at der er tale om deres første ungdomsuddannelse efter grundskolen.

Figur 8: Andelen, der fuldfører første påbegyndte ungdomsuddannelse, opdelt efter afstand fra grundskoleskole til ungdomsuddannelsen, 2008-11

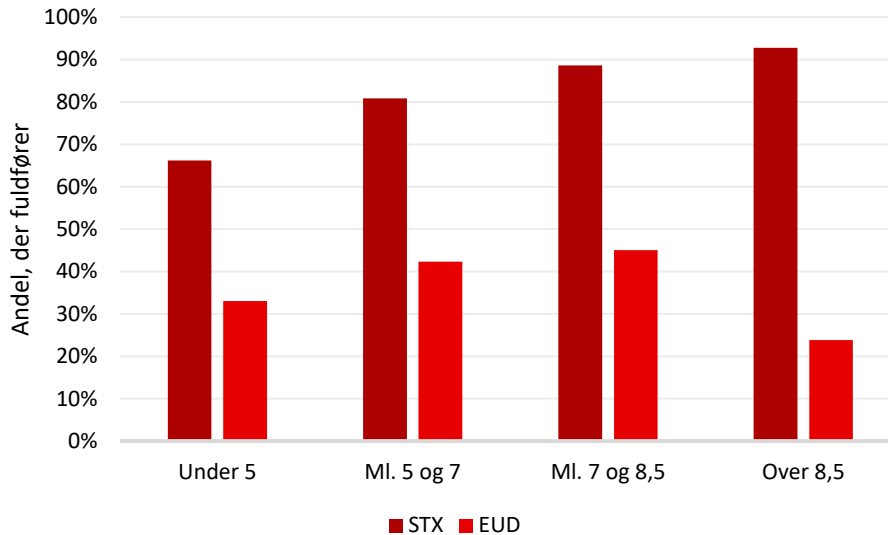

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

En række andre faktorer spiller også sammen med, hvorvidt de unge fuldfører deres ungdomsuddannelse eller ej. Fx er andelen, der vælger og dernæst fuldfører STX som deres første ungdomsuddannelse, større for unge med relativt høje karaktersnit i dansk og matematik fra 9.-klasses afgangsprøven, jf. figur 9. Blandt unge med et snit på mere end 8,5, fuldfører 93 pct. af de unge, mens det samme kun er gældende for 66 pct. af dem med mindre end 5,0 i snit.

Andelen af unge, der fuldfører EUD, stiger også i takt med de unges karaktersnit. Dog falder andelen igen for unge med mere end 8,5 i snit. Her fuldfører kun knap hver fjerde ung, der starter på en EUD som sin første ungdomsuddannelse efter grundskolen. Til sammenligning fuldfører 45 pct. af de unge med mellem 7,0 og 8,5 i snit.

Figur 9: Andel, der fuldfører første påbegyndte ungdomsuddannelse fordelt efter karakter-snit i dansk og matematik fra 9. kl. afgangsprøven, 2008-11

Anm.: Folkeskolekarakter, gennemsnittet er beregnet for obligatoriske prøver i dansk og matematik i 9. klasse.
 Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Indtil nu viser resultaterne bl.a., at unge fra mere ressourcestærke hjem er mere tilbøjelige til at vælge en uddannelsesinstitution længere væk end nødvendigt. Samtidig er der dog også lidt flere unge med relativt langt til deres EUD, der fuldfører deres uddannelse, sammenlignet med unge med kortest til deres EUD.

Denne større andel kan bl.a. skyldes, at det er særligt motiverede eller netop de ressourcestærke unge, der oftere vælger en EUD længere væk. Og dette illustrerer den centrale udfordring ved at se på, hvad afstanden til en studerendes uddannelsesinstitution isoleret set betyder for risikoen for frafald.

På den ene side vil længere afstand og dermed længere transporttid samlet set øge de samlede omkostninger ved at tage en uddannelse. De øgede udgifter kan både være større direkte omkostninger i form af fx øgede udgifter til offentlig eller privat transport. Men der kan også være tale om højere indirekte omkostninger i form af mindre fritid og/eller forberedelsestid. Så selvom længere afstand ikke betyder højere direkte omkostninger (fx hvis en studerende tager cyklen til uddannelsen uanset afstanden), vil den samlede omkostning for den enkelte studerende stadig være højere ved at få længere til sin uddannelse via højere indirekte omkostninger. Denne sammenhæng mellem afstand og omkostninger ved uddannelse vil derfor trække i retning af, at der er større frafald blandt studerende med længere afstand til deres uddannelsesinstitution. Spørgsmålet er hvor meget.

På den anden side spiller motivation og det generelle ressourceniveau nemlig også ind, når det kommer til studerende og frafald. Lidt forsimplet vil studerende på en given uddannelsesinstitution derfor bestå af to grupper af studerende. Den ene gruppe er de studerende, der har valgt institutionen, fordi den er tættest på og derved minimerer omkostningerne forbundet med afstanden til deres uddannelse.

Den anden gruppe er dem, der har valgt institutionen, fordi de ønsker at tage deres uddannelse på lige netop denne uddannelsesinstitution. En del af denne gruppe vil derfor have fravalgt deres nærmeste uddannelsesinstitution for at læse på netop denne uddannelsesinstitution, velvidende at de derved vil få længere til deres uddannelse. Men den øgede motivation ved netop at tilvælge denne uddannelsesinstitution kan opveje eller overstige de øgede omkostninger, der er forbundet med den længere afstand og derved gøre, at risikoen for frafald ikke er større eller måske endda mindre til trods for den længere afstand.

Sammenhængen mellem afstand og muligt frafald på ungdomsuddannelser afhænger derfor til dels af, hvor store de to førnævnte grupper er inden for de enkelte uddannelser. Og det er som udgangspunkt umuligt at adskille de grupper og derved belyse, hvor meget længere afstande egentlig betyder for frafaldet på ungdomsuddannelserne.

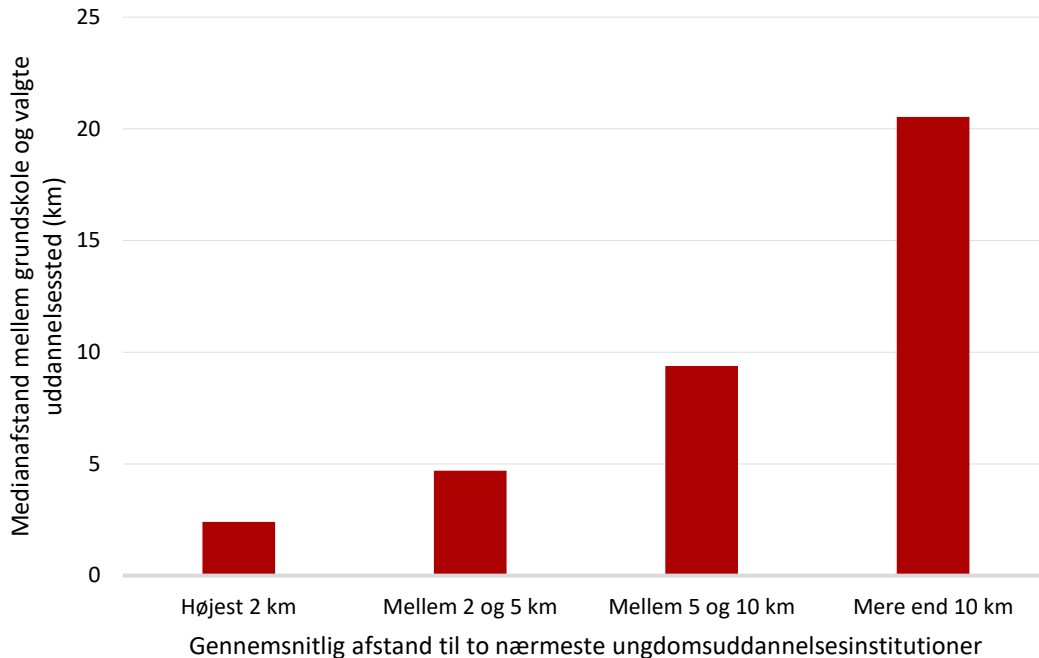
Helt praktisk betyder det, at der kan være udfordringer ved at anvende studerendes faktiske afstand mellem bopæl eller grundskole og deres ungdomsuddannelsesinstitution, da unge med længere afstande til deres uddannelsesinstitution netop kan have dette, fordi de har tilvalgt netop den institution. Og hvis effekten af den øgede motivation derved overstiger omkostningerne ved den længere afstand, vil det samlede resultat altså vise sig som, at længere afstand betyder mindre frafald. Men dette er kun, fordi særligt motiverede unge vælger at tage langt for at tage deres ungdomsuddannelse.

Derimod er det muligt at sige noget om sammenhængen mellem frafald på ungdomsuddannelser, og hvor langt de unge har til de nærmeste uddannelsesinstitutioner. Altså om frafaldet blandt unge, der bor langt fra deres nærmeste uddannelsesinstitutioner, fx har et større frafald end andre, når de starter på deres første ungdomsuddannelse. På den måde bliver sammenhængen mellem afstand til og frafald på uddannelserne ikke påvirket af de unges faktiske valg, da denne afstand slet ikke indgår.

Og der er naturligt nok en klar sammenhæng mellem den gennemsnitlige afstand til de to nærmeste ungdomsuddannelser og de unges afstand til deres valgte uddannelse, jf. figur 10. Så jo længere der er til de nærmeste uddannelsesinstitutioner, jo længere har de unge også i snit til deres valgte uddannelsesinstitution.

Figur 10: Afstand i km fra grundskole til første ungdomsuddannelse opdelt efter gennemsnitlig afstand til to nærmeste uddannelsesinstitutioner, 2008-16 (median)

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Det er derfor muligt at se på, hvad generelt længere afstande til uddannelsesmuligheder gør ved frafaldet på de unges uddannelser ved at se afstanden til de nærmeste uddannelsesinstitutioner. Og de unge, der aktivt tilvælger en uddannelse længere væk fra deres grundskole, vil dermed ikke påvirke resultaterne, da de vil indgå på lige fod med alle andre med afstanden til deres nærmeste uddannelsesmuligheder. Derved vil en mulig øget motivation blandt unge, der aktivt vælger en uddannelse langt væk fra deres grundskole, ikke påvirke resultaterne på samme måde, som hvis de unges faktiske afstand mellem grundskole og efterfølgende uddannelsesinstitution anvendes.

Sammenhænge mellem frafald og afstand bliver undersøgt ved hjælp af en model, hvor sandsynligheden for at fuldføre den påbegyndte uddannelse ($Y=1$) bliver sammenholdt til bl.a. afstanden til de to nærmeste uddannelsesinstitutioner og afstanden fra grundskole til valgte ungdomsuddannelse:

$$\Pr(Y = 1|X) = \alpha Afstand_j + X_i + Z_k + \varepsilon$$

hvor X_i er en række personspecifikke faktorer såsom køn, alder, forældres uddannelsesbaggrund, kommunetype mv. Z_k angiver, hvilken uddannelsesinstitution den unge tager sin uddannelse på, og fanger såkaldte fixed effects i forhold til frafald på den enkelte uddannelse. Med andre ord vil der her blive kontrolleret for uddannelsesinstitutioner, der er særligt gode eller dårlige i forhold til frafald uanset afstanden for de unge. Desuden indgår der også kontroller for de enkelte startår for perioden 2008-11 for at sikre, at forskydninger over tid ikke spiller ind.

Den simple sammenhæng mellem afstanden til de to nærmeste uddannelsesinstitutioner og unges sandsynlighed for at fuldføre deres første påbegyndte ungdomsuddannelse er, at unge, der har længere til deres uddannelsesinstitutioner, har en lidt større sandsynlighed for at fuldføre deres uddannelse, jf. tabel 2 (kolonne 1 og 2). Sandsynligheden for at fuldføre EUD stiger med 3 procentpoint for hver 10 km længere, der i snit er til de unges to nærmeste uddannelsesinstitutioner. Så 36 pct. af unge med 10 km til de to nærmeste uddannelsesinstitutioner fuldfører en EUD, mens andelen for unge med 20 km er på 39 pct. For unge på STX ændrer den samme andel sig med 2 procentpoint.

Denne simple sammenhæng bekræfter billedet fra før i forhold til EUD-området. Her ser lidt flere unge med længere til deres uddannelse ud til at fuldføre deres uddannelse sammenlignet med unge, der har kortere til uddannelserne.

I næste omgang er der taget højde for personspecifikke faktorer, der også kan påvirke frafaldssandsynligheden for de unge (kolonne 3 og 4). Efter dette bliver sammenhængen mellem afstanden til de nærmeste uddannelsesinstitutioner og gennemførelse af begge typer ungdomsuddannelser insignifikant. Dette indikerer, at når der er taget højde for bl.a. forældrebaggrund, er der ikke en stærk sammenhæng mellem afstanden til de nærmeste uddannelsesinstitutioner og de unges frafaldssandsynlighed.

En række af de personspecifikke karakteristika betyder samtidig noget for, om unge fuldfører en EUD eller ej sammenlignet med betydningen af afstanden til de nærmeste uddannelsesinstitutioner. Fx er andelen af unge, der fuldfører en EUD, og hvis forældrene har en EUD-baggrund, 6 procentpoint større sammenlignet med unge med ufaglærte forældre. På samme vis er andelen af unge med udenlandsk oprindelse ca. 6 procentpoint mindre sammenlignet med unge med dansk baggrund.

Den sidste specifikation af modellen tager sammen med de personspecifikke karakteristika også højde for, om de enkelte uddannelsesinstitutioner fx er særligt gode eller dårlige til at få gennem uddannelserne (kolonne 5 og 6).⁶ Dette ændrer ikke ved sammenhængen mellem afstanden til de nærmeste uddannelser og andelen af unge, der fuldfører en af de to ungdomsuddannelser.

---

⁶ Altså en såkaldt "fixed effect" for hver ungdomsuddannelsesinstitution.

Tabel 2: Sammenhæng mellem andelen af unge, der fuldfører deres første påbegyndte ungdomsuddannelse og afstand til deres nærmeste uddannelsesinstitutioner, 2008-11

	EUD (1)	STX (2)	EUD (3)	STX (4)	EUD (5)	STX (6)
Gennemsnitlig afstand til to nærmeste ungdomsuddannelsessteder (i km)	0,003**	0,002**	0,001	0,000	0,001	0,001
<hr/>						
Antal institutioner, der udbyder valgte uddannelse			-0,005**		-0,005**	
Piger (i forhold til drenge)			-0,033**	0,023**	-0,049**	0,024**
Indvandrerstatus i forhold til at have dansk baggrund:						
- Indvandrere			-0,056**	0,020**	-0,068**	0,026**
- Efterkommer			-0,063**	0,005	-0,081**	0,014*
Højeste uddannelsesniveau hos forældre i forhold til at have ufaglærte forældre:						
- EUD			0,061**	0,030**	0,061**	0,028**
- KVV			0,035**	0,042**	0,035**	0,042**
- MVU			0,017*	0,041**	0,017*	0,040**
- LVU			-0,025	0,040**	-0,024	0,041**
Kommunetype i forhold til at bo i øvrige kommuner:						
Yderkommuner			-0,027**	0,007	-0,008	-0,012
Bykommuner			-0,001	-0,016**	-0,026**	-0,003
<hr/>						
Kontrolvariable for:						
Startår	Ja		Ja		Ja	
Personspecifikke faktorer	Nej		Ja		Ja	
Det specifikke ungdomsuddannelsessted	Nej		Nej		Ja	
Antal observationer	49.430	86.390	48.076	85.825	47.863	85.797

Anm.: OLS regression. * = signifikans på 5-pct.-niveau. ** = signifikans på 1-pct.-niveau. Der er desuden kontrolleret for bl.a. karaktersnit fra grundskolen, forældres ægteskabelige status og forældres indkomstniveau. Kun inkluderet personer med mindre end 100 km til to nærmeste uddannelsesinstitutioner.

Kilde: egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Når afstanden mellem grundskole og de nærmeste uddannelsesmuligheder bliver anvendt som udgangspunkt, er det altså svært at finde nogen tegn på, at længere afstande alene gør, at færre unge fuldfører en given ungdomsuddannelse.

Samtidig har resultaterne dog også vist, at afstande ser ud til at spille en rolle i forhold til unges uddannelsesvalg, da fx flere unge, der har en EUD som den nærmeste ungdomsuddannelse, også har en lidt større tilbøjelighed til at vælge netop en EUD som deres første ungdomsuddannelse. Så selv om afstand mellem uddannelsesinstitutioner langt fra er altafgørende for, om unge fuldfører deres valgte uddannelse, vil ændringer i afstande stadig kunne påvirke de unges uddannelsessammensætning via de unges valg af uddannelse.

Litteraturliste

- Baes-Jørgensen, Jens. 2015. "Unge skal køre længere til erhvervsskole". *Momentum*. <https://www.kl.dk/nyhed/2015/december/unge-skal-koere-laengere-til-erhvervsskole/>.
- Beck, Steen, og Aase B. Ebbensgaard. 2009. "Mellem Bagenkop og Harbøre – elevfortællinger fra danske udkanter". *Gymnasiepædagogik*, nr. 75 (juni). <https://www.gymnasieforskning.dk/bagenkop-og-harboere-elevfortaellinger-fra-danske-udkanter/>.
- Christensen, Morten. 2015. *Sammenhæng mellem gennemførelsen af erhvervsuddannelser og elevernes afstand til deres erhvervsskole*. Danske Regioner.
- Danmarks Statistik. 2018. "39 pct. falder fra på erhvervsuddannelserne". *Nyt fra Danmarks Statistik*, nr. 111". <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=27945>.
- Danske Regioner. 2017. *Fremtidens Ungdomsuddannelser: Færre unge og øget konkurrence*. Danske Regioner.
- Høst, Anders Kamp, og Elise Stenholt Sørensen. 2015. *Unge afstand til de videregående uddannelser*. Byforskning. Kraks Fond.
- Region Hovedstaden. 2013. *Geografisk uddannelsesdækning og søgning til uddannelserne i Region Hovedstaden*. Region Hovedstaden.
- Toft, Lasse Vej. 2016. *Den geografiske placering af uddannelsesudbuddet*. KL, 45.
- Topsø Larsen, Karin. 2017. *Labourled learning. Investigating challenged localities through a geography of vocational education*. PhD thesis, Aalborg University.
- Wallner, Anna Maria, og Thea Nissen. 2019. *Studerendes boligsituation og frafald*. EVA. <https://www.eva.dk/videregaaende-uddannelse/studerendes-boligforhold-fracald>.